

Anbefalinger for planlægning af bevaringsindsatsen på museer

Baggrund og formål

Som del af museernes bevaringsforpligtelse anbefaler Slots- og Kulturstyrelsen bl.a. at: "Museet har en nedskrevet bevaringsplan for den samlede bevaringsindsats (den præventive og udbedrende bevaringsindsats). Bevaringsplanen er prioriteret i forhold til genstandenes/værkernes/præparaternes lokale, regionale og nationale betydning og i forhold til deres forsknings- og formidlingsmæssige potentiale."

Planen kan indeholde flere elementer, være lang eller kort alt efter detaljeringsgraden, og den kan ses både som et strategisk værktøj og som et konkret arbejdsblad og log over, hvor museets aktive bevaringsindsats p.t. er, og hvor den skal bevæge sig hen. Også på længere sigt kan bevaringsplanen være et nyttigt værktøj til retrospektivt at kunne se, hvordan bevaringsarbejdet har udviklet sig, og ud fra hvilke præmisser og prioriteringer bevaringsrelaterede beslutninger er taget. En sådan brug af planarbejdet tænkes at kunne fastholde de lange linjer og dermed understøtte kontinuiteten i museumsarbejdet.

Anvisninger

For at en bevaringsplan kan munde ud i en prioriteret handlingsplan er det nødvendigt at skabe et kvalificeret overblik over samlingens tilstand, opbevaringsforhold og museale værdi. Overblikket over samlingens tilstand kan skabes gennem udarbejdelse af en tilstandsvurdering af samlingens genstande, enten som en total gennemgang af samtlige genstande eller værker eller på baggrund af repræsentativt udtagne stikprøver, der dækker hele samlingen.

Genstandenes fysiske opbevaringsforhold er helt afgørende for hvordan genstandene bevares over tid, og derfor bør udstillingslokaler og magasiner løbende gennemgås og vurderes for at sikre optimale bevaringsforhold.

Generelt kan det anbefales at tage udgangspunkt i Slots- og Kulturstyrelsens retningslinjer for konserveringsfaglige udtalelser. Heri angives meget konkret, hvilke forhold man i styrelsen forventer bliver belyst i forbindelse med vurderingen af samlingernes bevaringsfaglige standard og bygningsmassens egnethed til kulturarvsbevaring. Der nævnes f.eks. en række bevaringsmæssige målparametre som rengøring, ryddelighed, relativ fugtighed, temperatur, lys, skimmel, skadedyr, biocidrester samt sikringsmæssige forhold.

På samme måde kan standarden DS/EN 16893:2018 "Bevaring af Kulturarv – Specifikationer for placering, opførelse eller ændring af bygninger beregnet til magasinering eller brug af samlinger" give et indtryk af best practice inden for bevaringsområdet i disse år.

Samlingens museale værdi kan med fordel kvalificeres ved en specifik betydningsvurdering af hele eller dele af samlingen (se litteraturlisten om betydningsvurdering). En betydningsvurdering kan fremhæve bærende dele af samlingen og være med til at udstikke retningslinjen for museets arbejde fremover. Den kan også afdække "skjulte skatte" i samlingen og give nye perspektiver, der yderligere kan kvalificere arbejdet med samlingen. Betydningsvurderingen kan foretages på flere niveauer (enkelte genstande, værker, præparater) eller på samlingsniveau, hvor dele af samlingen ses under ét. Betydningsvurdering bør altid være et bærende element i både indsamlingen, registreringen og bevaringen, og den kan udføres mere eller mindre systematisk.

En bevaringsplan, der indeholder en tilstandsvurdering suppleret med en betydningsvurdering af samlingen samt en bygningsgennemgang af udstillingslokaler og magasiner kan identificere

ANBEFALINGER 2021

styrker og svagheder og udpege punkter, der skal forbedres for at sikre bevaringen af samlingerne.

De identificerede behov bør derefter omsættes til en handlingsplan, der beskriver hvordan og i hvilken rækkefølge, man vil løse bevaringsproblemerne, samt hvilke ressourcer, der kan allokeres til arbejdet. Tilsammen giver dette et nyttigt værktøj til arbejde med samlingsbevaring nu og frem i tiden.

En bevaringsplan bør indeholde følgende elementer:

- En kort introduktion til institutionens bevaringsrelaterede problemstillinger, fx dårlige magasinforhold, manglende klimatisering og/eller konserveringsefterslæb. Der bør i nødvendigt omfang redegøres for de faglige begreber i teksten fx præventiv / udbedrende konservering, forskellen på konservering og restaurering, så teksten også fremstår forståelig for udenforstående og for eftertiden.
- En tilstandsvurdering foretages enten af hele samlingen eller vha. stikprøver udtaget i dele af samlingen baseret på en metode, hvis grundlag der redegøres for. Det anbefales at anvende en anerkendt statistisk valid metode ved stikprøveudtagelse af samlingerne (se Drott, 1969). Da ikke alle institutioner råder over konservatorer, kan det være nødvendigt at rekvirere en faguddannet konservator, der i samarbejde med museets samlingsansvarlige, kan udføre vurderingen samlingens bevaringstilstand.
- En beskrivelse af museets opbevaringsforhold som helhed med angivelse af nedbrydningsfaktorer samt forklaring på disse, f.eks. eventuelt nedbrydende virkning på samlingerne forårsaget af bygningens tilstand, emballagens tilstand eller den aktuelle håndteringspraksis her og nu samt konsekvenserne på længere sigt.
- Betydningsvurderinger af hele eller dele af samlingerne kan kvalificere samlingsarbejdet og sætte fokus på specifikke områder, museet kan arbejde med i handlingsplanen.
- Planen bør suppleres med en redegørelse for institutionens ressourcer til bevaring - økonomiske såvel som personalemæssige herunder interne og eksterne (konservatorer/håndværkere) og museets valg og prioritering af økonomi og behov. Tidligere rapporter og bevaringsplaner kan med fordel inddrages.

En handlingsplan bør indeholde følgende elementer:

- En prioriteret liste over de indsatsområder, der ønskes forbedret
- En vurdering af de økonomiske omkostninger med angivelse af beregningsgrundlaget. Punktet bør omfatte både præventiv og udbedrende konservering.
- En redegørelse for, i hvilket omfang den lader sig realisere inden for institutionens eksisterende ressourcer, og i hvilket omfang den forudsætter tilførsel af nye ressourcer.

ANBEFALINGER 2021

- Planen bør være illustreret med billeder og skemaer/grafar, hvor det skønnes relevant for forståelsen. Det er vigtigt, at metodevalg og skøn eller vurderinger begrundes, så grundlaget for planen er tilgængeligt for alle faggrupper og udenforstående.
- Planen kan munde ud i en konklusion med opsummering af allerede vundne resultater og opstilling af fremtidige gevinster ved at gennemføre den.

Med en løbende evaluering af bevaringsplanen (se Anbefalinger for tilsyn med magasiner og udstillinger) eller med en gentagende gennemgang af samlingen eller dele af samlingen med henblik på opdatering af bevaringsplanen, vil institutionen have et ajourført overblik over samlingens bevaringstilstand og hvilke opgaver, der venter, og hvilke der kan eller skal prioriteres.

Litteratur:

Bevaringsplan 2010; Preservation Plan for the Royal Library, Copenhagen: Survey and Strategies. København: Det Kongelige Bibliotek, 2001.

http://www5.kb.dk/export/sites/kb_dk/da/nb/afdelinger/bev/dokumenter/BevPlan2010-sept01.pdf tilgået 11/3 2021

Drott, M. Carl, 1969. Random Sampling: A Tool for Library Research, i: *College and Research Libraries* vol. 30 nr.2 p 119-125, se <https://crl.acrl.org/index.php/crl/article/view/12113/13559> tilgået 12/8 2020

DS/EN 16893:2018 Conservation of cultural heritage – Specifications for location, construction or modification for buildings or rooms intended for the storage or use of heritage collections. Bevaring af Kulturarv – Specifikationer for placering, opførelse eller ændring af bygninger beregnet til magasinering eller brug af samlinger

Keene, Suzanne, 2002. *Managing Conservation in Museums.* 2nd ed. London.

Slots- og Kulturstyrelsens retningslinjer for konserveringsfaglige udtalelser findes på styrelsens hjemmeside – se:

<https://slks.dk/omraader/kulturinstitutioner/museer/tilsyn-med-museer/kvalitetsvurdering/retningslinjer-for-konserveringsfaglige-udtalelser/>

tilgået 17/11 2020

Om betydningsvurdering og betydningsvurderingsmodeller:

de la Torre, M. (Ed.), 2002. *Assessing the Values of Cultural Heritage.* Research Report The Getty Conservation Institute, Los Angeles, J Paul Getty Trust.

https://www.getty.edu/conservation/publications_resources/pdf_publications/pdf/assessing.pdf tilgået 31/8 2020

Häyhä, H. et al, 2019. 'Analysing Significance' Finnish Museums Association no. 75:

<https://www.museoliitto.fi/doc/verkojulkaisut/AnalysingSignificance.pdf> tilgået 31/8 2020

ANBEFALINGER 2021

Navrud, S. & R.C. Ready, (Ed.), 2002. *Valuating Cultural Heritage. Applying Environmental Valuation Techniques to Historic Buildings, Monuments and Artifacts*, Edward Elgar Publishing Ltd.

Reed, C., 2018. 'Reviewing Significance 3.0' a framework for assessing museum, archive and library collections' significance, management and use, Collections Trust:
<https://326gtd123dbk1xdkdm489u1q-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2018/01/RevSig3-Introduction-1.pdf> tilgået 31/8 2020

Russel, R. & K. Winkworth, 2009. 'Significance 2.0. – a guide to assessing the significance of collections' Collections Council of Australia Ltd:
https://www.arts.gov.au/sites/default/files/significance-2.0.pdf?acsf_files_redirect tilgået 31/8 2020

Versloot, A (Ed.), 2014. *Assessing Museum Collections Collection valuation in six steps*. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed:
<https://www.cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2014/01/01/assessing-museum-collections> tilgået 31/8 2020